

מקורות לעיון במס' בבא מציעא: פרק השואל

דף יז

מ. זילברמן

אדר תשע"ג

(צו.) **שלוחו של אדם כמותו.** איתא בגמ' אמר ליה רבינא לרב אשי האומר לשלוחו צא והשאל לי עם פרתי מהו בעליו ממש בעינא וליכא או דלמא שלוחו של אדם כמותו ואיכא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי ... שליח פלוגתא דרבי יונתן ורבי יאשיה ... דתניא האומר לאפוטרופוס כל נדרים שתהא אשתך נודרת מכאן עד שאבא ממקום פלוני הפר לה והפיר לה יכול יהו מופרין ת"ל אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו. א"ל רב עיליש לרבא האומר לעבדו צא והשאל עם פרתי מהו תיבעי למאן דאמר שלוחו של אדם כמותו תיבעי למאן דאמר שלוחו של אדם אינו כמותו תיבעי למאן דאמר שלוחו של אדם כמותו הני מילי שליח דבר מצוה הוא אבל עבד דלאו בר מצוה לא או דלמא אפילו למאן דאמר אין שלוחו של אדם כמותו הני מילי שליח אבל עבד יד עבד כיד רבו דמיא א"ל מסתברא יד עבד כיד רבו דמיא, ע"כ.

ולהלכה נחלקו הראשונים. דכתב הרי"ף (נה. בדפי הרי"ף) שהאיבעיא לא נפשטה אבל מהא דרב עיליש דאמרין יד עבד כיד רבו משמע דבשליחות בעלמא בכה"ג לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו ולא הוי שאלה בבעלים. וכן פסק הרמב"ם (פ"ה שאלה ה"ה). [אך עי' בשטמ"ק בשם הראב"ד שדחה הההוכחה מרב עיליש (שהביא הוא בשם הרי"ף גיאת), וז"ל, "ואני אומר אין ראייה זו כלום דרבא אפילו לרבי יונתן פשט ליה דאף על גב דאיכא למימר הואיל וליתיה בכל המצות כישראל לא ליהוי כמותו ולענין נדרים לא הוי כמותו אפילו הכי לענין ממונא יד עבד כיד רבו דמיא אבל שליח ישראל אימא לך בין לענין שאלה בין לענין נדרים שלוחו כמותו הואיל ואיתיה בדיני ממונות ובתורת נדרים ובכל מילי דאפילו מאן דדריש במסכת גיטין מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל האי ישראל הוא".] ואילו הטור (סי' שמ"ו ס"ו) הביא בשם הרמ"ה דהוי שאלה בבעלים. וכתב הב"י דכן הוא דעת הרא"ש (סי' ב'). [אך עי' בדרישה שהוכיח שדעת הרא"ש אינה ברורה כ"כ.] ובשו"ע (שם) המחבר פסק כהרי"ף והרמב"ם, והרמ"א הביא דברי הרמ"ה כיש חולקים.

והקשו הראשונים איך ס"ל לר' יאשיה דלא אמרינן שלוחו של אדם כמותו, הלא הוא כלל בכל התורה כולה. ותירצו התוס' (ד"ה שליח) דבהפדת נדרים ובשאלה בבעלים יש גילוי הקרא למעט שלוחו. ועוד תירצו דלשון בעליו ואישות משמע למעט שלוחו. [ועי' בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' ש"ד) שהביא מי שטען שא"א לפדות ע"י שליח דכמו דיש מיעוטים למעט שאלה והפרה כך מצונוה בפדיון הבן דכתיב בכור בניך, ודחה שאין בידינו לדרוש דרשות בעצמינו.]

ובמהות השליחות בסוגיין עי' בדברי שערי ישר (שער ז' פרק ז') המפורסמים שהסביר דיש ב' ענינים בשליחות. ענין אחד הוא מה שנחשב מעשה השליח כאילו עשאה המשלח (שליחות של מעשה), כגון שחיטת הפסח, וענין שני מה שמעשה השליח מועלת כמו מעשה המשלח (מסירת כח), וזוהי שליחות על חלות כגון שליחות בגרושין ובקידושין. דבכגון שליחות של אשה לקבל גטה מיד בעלה אין הפשט דנחשב כאילו האשה

עצמה קבלה את הגט, דלא אמרינן דידו כיד האשה (ע"ש שהוכיח כן בכמה ראיות), אלא דהשליח לקבלה נחשב כהבעלים ומעשיו מועילים עבור הבעלים.

וכתב ר' שמעון דלא ברור לאיזה סוג שליחות נכלל שאלה בבעלים למ"ד שלוחו של אדם כמותו, דלכאורה לא שייך כאן מסירת כח כמו בגיטין וקידושין, דאין העובד צריך כח המשאיל כדי לעבוד עבור השואל, ואין לומר דחשיב עבודת השליח כאילו עשאה המשלח. ולכן כתב שהפשט במסירת כח אינו שבגלל שמסר הכח חל דין שליחות אלא דמכיון שחל דין שליחות הרי השליח עומד במקום המשלח, וזוהי שליחות בקנינים. וע"ע בספר לקח טוב להגר"י ענגל (סי' א' אות ז') בענין אי שלוחו של אדם כמותו פירושו שגוף השליח חשיב כגוף הבעלים שתלה המחלוקת בסוגיין בחקירה זו. ועי' בדברי המנחת אשר (שמות סי' ט"ז) שסלל דרך חדשה בהבנת הענינים.

עיקר תוס' ריש פרק השואל

- (צד.) השואל
  - (צד:) דקיימא
  - (צו.) ונשאל, שאל
  - (צו:) בעל קמא, אלא, בעל בתרא, אמר
- רבא
- (צז.) ביום
  - (צז:) השוכר, והלב, לימא, והלה, ורה
- הונא, רב נחמן
- (צח.) מתוך
  - (צח:) שאלה, ואמר לו
  - (צט.) באומר, כיון, כך תקנו
  - (ק.) ולחזי, הא, דמי
  - (ק:) כסות
  - (קא.) דברוה, כדי